

به نام خدا

به دلیل پیوستگی مطالب کتاب های فارسی و نگارش دوره متوسطه با دوره ابتدایی، محتوای کتاب های فارسی و نگارش دوره ابتدایی (براساس چاپ ۱۳۹۶) برای آگاهی و استفاده دبیران دوره متوسطه اول و دوم ارائه می شود. تعاریف و توضیحات، همان تعاریف و توضیحاتی است که در این کتاب ها آمده است.

(گردآوری: اعظم احمدی، دبیررشته زبان و ادبیات فارسی ناحیه دو اراک- مرکزی)

بخش اول - محتوای کتاب فارسی دوم ابتدایی

سه نوع خطی که در کتاب های فارسی از آنها استفاده می شود عبارت است از:

۱ - خط نسخ یا خواندنی (در کتاب ها و روزنامه ها) ۲ - خط تحریری یا نوشتنی ۳ - خط نستعلیق یا خط هنری (در نوشتن شعر)

ویژگی های نشانه (و): ۱- صدای «او» دارد مانند روز ۲- صدای (و) دارد مانند برویم ۳- صدای «ا» دارد مانند تو و به صورت واو عطف در مثلاً بیست و یک ۴- صدایی ندارد مانند خواهر.

«ه» در آخر کلماتی مانند آهسته صدای «ا» دارد و در آخر کلماتی مانند ماه، صدای «ه» دارد. (همان «های» ملفوظ و غیر ملفوظ)

«این» و «همین» برای اشاره به نزدیک و «آن» و «همان» برای اشاره به دور است.

اگر بخواهیم کلماتی را که آخرشان «ه ه» است با «ان» جمع کنیم «ه ه» را برمی داریم و به جای «ان»، «گان» می گذاریم.

«ی» در کلمات: کبری، عیسی، مصطفی، یحیی، مجتبی، مرتضی و..... صدای «آ» دارد و به همین

شکل نوشته می شود.

موضوع های دیگر که می خوانند:

کلمات هم آوا مانند شیر، سیر، بار/ تفاوت «ی» و «ای» مثلاً: هفته ی و هفته ای/ تر و ترین / جانشین سازی کلمه مانند: «مار» که برای مثال «مهر» جانشین می شود. / نشانه های نگارشی: نقطه، سؤال، تعجب، دو نقطه / کلمات هم معنی/ کلمات مخالف / شکل نوشتاری و گفتاری کلماتی مانند: خواهر - خاهر/ واژه سازی با: با، بی، نا، هم، ی، گاه، کار، مرغ، خانه، ساز، فروش، بازی، مرغ/ واژه سازی از راه ارتباط واژه با واژه های دیگر مانند: نقاشی، قلم مو، رنگ/

بخش دوم – محتوای کتاب فارسی سوم ابتدایی :

مهارت خواندن سه مرحله دارد: ۱- درست و روان خواندن متن ۲- رعایت لحن و آهنگ ۳- درک متن.

فرایند خوانداری در مراحل زیر سازماندهی و پیموده می شود :

۱ - تقویت تمرکز خوانداری و ایجاد عادت صامت خوانی ۲ - درک اطلاعات صریح متن

۳ - رسیدن به استنباط ۴ - تلفیق اطلاعات متن ۵ - تفسیر اطلاعات متن

مهارت گوش دادن : درک شنیداری، پیش نیاز درک خوانداری است. گام های این فرایند عبارت است از :

گام اول : دانش آموزان با تمرکز کافی به متن شنیداری، گوش بسپارند؛

گام دوم : اطلاعات صریح متن شنیداری را درک کنند؛

گام سوم : سیر رویدادهای متن شنیداری را به یاد بسپارند؛

گام چهارم : اطلاعات متن شنیداری را تلفیق کنند؛

گام پنجم : اطلاعات متن شنیداری را تفسیر کنند.

(نباید متن شنیداری را قبلاً دیده یا شنیده باشند.)

مهارت سخن گفتن(پرورش فن بیان) : اندیشیده و با نظم و ترتیب سخن گفتن، پیش درآمد درست

نویسی و نوشته خلاق است.

مهارت نوشتن : نوشتن سطوحی دارد. املا یکی از سطوح مقدماتی آن است. نگارش و انشا سطوح دیگر

نوشتن است. املا هم مراحل دارد؛ از جمله می توان به توانایی تبدیل نشانه های آوایی به نوشتاری، نوشتن

درست نشانه ها و توانایی خوانا نویسی و زیبا نویسی اشاره کرد.

آموزش نگارش در پایه سوم ابتدایی با **بند نویسی** آغاز می شود؛ زیرا شناخت بند و رعایت اجزای آن در

نوشته، گام اصلی نگارش و انشا است. در واقع هدف این است که دانش آموز در پایان سوم ابتدایی بتواند یک

بند منسجم بنویسد و نشانه های نگارشی را درست به کار ببرد.

به نوشته های کوتاه که جمله های آن درباره یک مطلب است، «بند» می گویند. جمله های یک بند باید

درباره یک موضوع باشند و با هم ارتباط داشته باشند. اگر این جمله ها با هم ارتباط نداشته باشند، «بند»

تشکیل نمی شود؛ بلکه چند جمله پراکنده ساخته شده است که به هم ربطی ندارند. گام اول برای نوشتن

یک بند، انتخاب یک «موضوع مناسب» است. برای نوشتن یک بند انتخاب موضوع مناسب اهمیت دارد. تمام جمله های یک بند باید درباره موضوع آن توضیح دهند. موضوع ممکن است کلی باشد. نوشتن در مورد موضوع های کلی دشوار است بنابراین می توان آن را به موضوع های کوچک تر تقسیم کرد. موضوع های کوچک تر، کار نوشتن را آسان تر و منظم تر می کند. مثلاً: «دانش آموز یا کتاب خانه» موضوع های کلی است و «دانش آموز درس خوان یا عضو کتاب خانه شدن» موضوع های کوچک و جزئی است.

چون بند کوتاه است، نوشتن درباره یک موضوع کلی در یک بند ممکن نیست؛ بنابراین موضوع کلی به موضوع های کوچک تر تقسیم می شود. انتخاب موضوع کوچک از پراکندگی مطالب بند جلوگیری می کند. داشتن آگاهی و اطلاعات بیشتر درباره یک موضوع، کار بند نویسی را آسان تر می کند. جمله اول بند، جمله اصلی آن است. جمله های یک بند باید در تکمیل جمله اول بند نوشته شود. به جمله ای که در ابتدای بند می آید **جمله موضوع** می گویند. جمله موضوع به خواننده کمک می کند تا موضوع را آسان تر بفهمد و پیام را درک کند.

موضوع های دیگر که می خوانند :

کلمه های متضاد/ هم خانواده / واژه سازی با : سر- خوش - ناک - کش- دل - انه- مند - ستان- دان - ه (زبان : زبانه / چشم : چشمه/ گوش : گوشه/ دندان : دندانه / دست : دسته/ پا : پایه/دهان : دهانه)/ نشانه جمع ات / ارتباط بین واژه ها (مثلاً زمستان، سرد، بخاری) / ضرب المثل / تبدیل نوشته گفتاری به نوشتاری/ کلمه های هم آوا از نوع : کرم-کرم/ شکر - شکر / گل-گل / شش-شش/ سم-سم/ مفهوم زمان های حال، گذشته و آینده/ (ص) : صلی الله علیه و آله/ (س) : سلام الله علیه یا علیها/ (ع) : علیه السلام/ کاربرد « آن » و « او » / تفاوت معنی واژه های : عکاس و عکاسی/ خیاط و خیاطی/ نانوا و نانوائی/ قصاب و قصابی/ بزاز و بزازی/ (برای مثال : عکاس یعنی کسی که عکس می گیرد ولی عکاسی یعنی محل کار عکاس) و نشانه های نگارشی.

تشبیه (بدون آموزش ارکان آن) : آب آینه ای است پهناور یعنی آب مثل آینه است. شاعر برای زیبایی شعر خود از شباهت استفاده می کند.

حکایت : داستان کوتاهی است که از روزگار گذشته برجای مانده است و با پند، اندرز و نصیحت همراه است و تجربه ای از زندگی را باز گو میکند.

تعریف شعر : گاهی برای بیان عواطف و احساسات از مؤلفه های زیبایی استفاده می شود که اغلب دارای آهنگ است. این گونه نوشته ها را شعر می گویند.

تقویت مهارت سخن گفتن با نام « **صندلی صمیمیت** » - این بخش مراحلای دارد: انتخاب موضوع و محدود کردن آن / فکر کردن درباره موضوع / صحبت درباره موضوع در مقابل دانش آموزان /

بخش سوم : محتوای کتاب فارسی چهارم ابتدایی

نشانه « ، » علامت درنگ یا مکث کوتاه در خواندن است؛ شیوه خواندن را تغییر می دهد و گاهی معنا را هم عوض می کند. مانند : مادر، نرگس امروز چند جلد کتاب داستان خرید. مادر نرگس، امروز چند جلد کتاب داستان خرید.

جمله : هنگامی که افراد صحبت می کنند، مطلبی را به شنونده خود انتقال می دهند. گوینده برای انتقال گفته هایش از جمله استفاده می کند. جمله از یک یا چند کلمه تشکیل می شود و پیام کاملی را به شنونده انتقال می دهد. فعل اصلی ترین بخش جمله است و کلمه های دیگر برای کامل کردن معنای جمله به کار می روند.

صفت درباره اسم قبل از خود توضیح می دهد. (برادر خوبم)

وقتی به کسی بگویید « محمد دید » او می پرسد: « چه کسی را دید؟ » برای اینکه پیام کامل شود، جمله به بخش دیگری نیاز دارد. (**مفعول**)

وقتی به کسی بگویید : « مریم روزنامه را گذاشت » او می پرسد: « کجا گذاشت؟ » برای اینکه پیام کامل شود، جمله شما به بخش دیگری نیاز دارد. (**متمم**)

نشانه ربط یا پیوند « و » جمله ها را به هم پیوند می دهد و معنی دو جمله به هم ارتباط پیدا می کند.

کلمه هایی مانند « **اما** » و « **ولی** » جمله ها را به هم وصل می کنند؛ در این صورت مفهوم جمله ها در مقابل هم است.

کلمه هایی مانند : « **چون** » و « **زیرا** » جمله ها را به هم وصل می کنند؛ در این صورت یک جمله، مفهومی را بیان می کند و جمله دیگر، دلیل آن را می گوید. کلمه های « **سپس** » و « **بعد** » مفهوم جمله ها را به هم پیوند می دهند. این کلمه ها ترتیب زمانی را نشان می دهند. کلمه های « **اول** » ، « **دوم** » ، « **سوم** » ، « **نخست** » ، « **ابتدا** » و « **آخر** » در جمله باعث می شود مطالب کل متن به هم ارتباط پیدا کنند. این کلمه ها ترتیب زمانی را نشان می دهند.

اتصال برخی کلمه ها با « ۱ » مانند: «روز دگر» و اتصال برخی کلمه ها با « ی » مانند: «پنجه ی صیاد»

داستان نویسی (شخصیت های داستان، شروع مناسب ، ترتیب رویدادها، زمان، مکان، جزئیات، اتفاق های داستان ، نتیجه، پاکیزه و خوش خط نوشتن و رعایت نشانه های نگارشی(. ، ؟ : «») ، رعایت ارتباط بین بندهای نوشته)

نوشتن با استفاده از **روش پرسشگری** : انتخاب موضوع سپس طرح چند پرسش و پاسخ دادن به پرسش ها و شماره گذاری پاسخ پرسش ها به ترتیب و بازنگری و پاک نویسی.

یکی از موضوع های مهم در قصه گویی توجه به آهنگ و لحن سخن گفتن شخصیت هاست . قصه گو با بالا و پایین آوردن آهنگ صدا، باعث جذابیت قصه می شود. آخرین گام در قصه گویی خوب پایان دادن قصه است. قصه گو با کند کردن سرعت بیان و پایین آوردن آهنگ صدای خود، قصه را به پایان می برد.

موضوع های دیگر :

تصویر نویسی و تصویر خوانی؛ مقایسه تصاویر (دسته بندی شباهت ها و تفاوت ها)؛ ارتباط حکایت با ضرب المثل؛ ارتباط تصویر با مثل؛ طراحی و اجرای نمایش؛ تفاوت متن علمی و متن ادبی؛ کلمه های هم خانواده؛ کلمه های هم معنی؛ کلمه های مرتبط با یکدیگر؛ کلمه های هم آهنگ مثل « موش و گوش»؛ « خواست و خاست » و «خورد و خرد»؛ پیام جمله مانند : رنگ سرم سبز براق است یعنی سبز بودن رنگ سر؛ ساخت واژه با «نام، خود، ناپذیر، زار، نده»؛ رعایت لحن مناسب هنگام خواندن کلمه ها؛ جانشین سازی و رعایت انتخاب کلمه های مناسب و استفاده از احساس و عاطفه در بیان توصیف.

بخش چهارم : محتوای کتاب فارسی پنجم

لحن و آهنگ: وزش باد، حرکت آب در رودخانه، به هم خوردن برگ درختان در باد، ریزش آب از کوهساران، صدای سم اسبان، حرکت قطار، تیک تاک ساعت و.. هر کدام صدا و آهنگ ویژه ای را به ذهن می آورد. من و شما به هنگام خواندن نوشته ها در مکان ها و موقعیت های مختلف، حالت خودمان و لحن صدایمان را با آن مکان و موقعیت، هماهنگ می کنیم. برای اینکه شعر را با لحن و آهنگ مناسب بخوانیم لازم است با توجه به این مراحل تمرین کنیم: ۱- اندیشیدن: نخست شعر مورد نظر را به صورت آرام و بی صدا می خوانیم و درباره محتوا و آهنگ مناسب آن می اندیشیم. ۲- یافتن: پس از خواندن و اندیشیدن درباره محتوا، لحن و آهنگ مناسب آن کشف می شود و به ذهن می آید. ۳- خواندن: پس از مرور شعر و تشخیص لحن مناسب آن، اکنون با آهنگ و سرعت مناسب، به صورت رسا، خوانش شعر را آغاز می کنیم.

به کارگیری حرکات دست و سر و تغییر حالت های چهره به هنگام خواندن باعث می شود حس و پیام شعر بهتر به شنونده منتقل شود؛ با این کار در حقیقت فضای شعر را برای شنونده نمایش می دهید؛ سعی کنید حرکات شما با آهنگ خواندنتان متناسب باشد.

یکی از راه های درست فهمیدن و درک سخن دیگران، **خوب گوش دادن** است. خوب گوش دادن یک مهارت است و به تمرین زیادی نیاز دارد. ما بخشی از سواد و دانش خود را از راه خوب گوش کردن به دست می آوریم. گوش دادن با شنیدن فرق دارد. صداهایی که از بیرون به گوش می رسد، «شنیدن» است؛ اما وقتی به صدایی گوش می دهید؛ یعنی با آگاهی و خواست خود به آن دقت می کنید و آن را از میان دیگر صداها انتخاب می کنید؛ از آن چیزهایی می آموزید و اگر لازم شد به آن پاسخ می دهید، این کار، گوش دادن است.

دیدن، نگاه کردن و به ویژه **خوب دیدن** گام بسیار مهمی برای آشنا شدن با پدیده ها و رسیدن به دانایی است. اگر ببینیم و در دیده ها دقت کنیم، شناخت ما دقیق تر و کامل تر می شود.

فضا سازی در سخن: « بعدازظهر بود » « بعدازظهر یکی از روزهای پایانی فروردین بود » کوتاهی جمله ها اطلاعات اندکی به ما می دهند؛ اما از جمله های گسترش یافته، اطلاعات کامل تری دریافت می کنیم. گاهی با افزودن کلماتی که زمان، مکان، موقعیت یا چگونگی فضا را بیان می کنند، نوشته را گویاتر، گیراتر و گسترده تر می سازیم.

گاهی با افزودن یک یا چند واژه به واژه دیگر، عبارت ها و ترکیب های جدید ایجاد کنیم. راه : راه مناسب. گاهی برای بیان یک مفهوم ممکن است چند واژه داشته باشیم که با یکدیگر هم معنی باشند، باید در به کارگیری واژه ها دقت کنیم. (مانند: خانمان سوز، ویرانگر، خانمان برانداز)

نوشتن **خاطره یا شرح حال** و رعایت این نکات : زمان خاطره مشخص باشد: (روز یا شب، ساعت، دقیقه، ثانیه، صبح، ظهر، عصر، فصل، ماه، هفته، روز)؛ مکانی که خاطره در آن رخ داده است: (استان، شهر، منطقه، روستا، محله، خانه، مدرسه، کوچه، موقعیت های جغرافیایی: شمال، جنوب، شرق، غرب، بالا، پایین و... و توصیف ویژگی های مکان)؛ شخصیت هایی که در خاطره حضور دارند : (جنس، قد، وزن، سن، رنگ چشم و مو، چهره، نام، عنوان، لقب، شغل و ویژگی اخلاقی و رفتاری).

گزارش نویسی : موضوع و مکان و زمان رویداد را بیان کنند؛ جزئیات رویداد را دقیق بنویسند؛ کوتاه و مختصر بنویسند و فقط به اصل موضوع بپردازند.

تحقیق و نوشتن گزارش تحقیق : انتخاب موضوع / شناسایی و تهیه منابع مربوط / یادداشت برداری از

اطلاعات مناسب/ مرتب کردن یادداشت ها و استفاده از آنها در نوشته خود/ معرفی کردن منابع مورد استفاده به طور دقیق /

در تبدیل شعر به قصه : موضوع اصلی شعر و شخصیت ها را حفظ کنید/ زمان و مکان رویدادها را بیان کنید/ در بیان رویدادها، جزئیات را دقیق بنویسید / برای داستان شروع و پایان مناسبی بنویسید / از تخیل برای جذابیت داستان استفاده کنید/ نام مناسب انتخاب کنید/ از نشانه های مناسب نگارشی استفاده کنید/

کلمه های مخفف : در برخی از متن ها و شعر ها به دلیل آهنگ متن و زیبایی آن، کلمه ها به صورت کوتاه شده نوشته می شوند؛ مانند: گرت، کز، بُد و ...

هنگام مقایسه دو چیز : ویژگی هر یک را جداگانه ذکر کنید؛ شباهت ها و تفاوت های آنها را بیان کنید؛ علت های برتری یکی را بر دیگری بنویسید؛ نوشته خود را در پایان جمع بندی کنید؛

در زندگی نامه : نام و شهرت، محل زندگی و دوره تاریخی، تحصیلات، آثار، تاثیر و نقش او در ادبیات یا هنر را بنویسند.

خلاصه نویسی : داستان را با حفظ ترتیب رویدادها در ذهن خود مرور کنید/ زمان، مکان و شخصیت های داستان را در خلاصه نویسی حفظ کنید/ پیام داستان در بند پایانی جمع بندی شود/ و نشانه های نگارشی را در جای مناسب استفاده کنید.

نشانه های نگارشی کمک می کند تا متن را با لحن مناسب بخوانیم و آن را بهتر درک کنیم .

«هم» و «نیز» جمله ها را به هم پیوند و معنی دو جمله را به هم ارتباط می دهند.

کلمه های «که» مانند : «تا، و، اما» دو جمله را به یکدیگر ربط می دهد.

و موضوع های دیگر :

عناصر داستان : (شخصیت یا نقش فرعی و اصلی، صحنه پردازی یا مکان و فضای داستان، زمان و پیام داستان) واژه های مخالف/ واژه های هم آهنگ / واژه های مترادف / واژه سازی با دوست، گر، گاه، آمیز، نویس / تصویر خوانی و تصویر نویسی/ شعرخوانی با رعایت لحن/ درک و دریافت شعر/ حکایت و تلفیق آن با ضرب المثل/ترتیب واژه ها در جمله/ حروف ربط که، تا، و، اما/ معانی واژه «چون» با توجه به جمله /

بخش پنجم : محتوای کتاب فارسی ششم ابتدایی

جمله : ما مقصود خود را به صورت جمله بیان می کنیم. جمله، یک یا مجموع چند کلمه است که پیام کاملی را از گوینده به شنونده برساند.

انواع جمله از نظر محتوا : جمله خبری : خبری را بیان می کند. جمله پرسشی : در آن پرسشی وجود دارد. جمله امری : در آن خواهش یا فرمانی بیان می شود. جمله عاطفی : بیانگر احساس و عاطفه است. « چه گل زیبایی »

گاهی برای زیبا و موزون شدن شعر، جای اجزای جمله تغییر می کند؛ از جمله اینکه فعل به جای اینکه در آخر جمله قرار گیرد، در وسط و حتی گاهی در ابتدای جمله قرار می گیرد.

در زبان فارسی معمولاً در ابتدای جمله «نهاد» و در انتهای جمله «فعل» می آید.

هجا: کلمه ها در زبان فارسی گاهی یک بخش (هجا) دارند. مانند: گل، رفت. گاهی کلمه هایی داریم که چند بخش (هجا) دارند: رفتن، دل دار (دو هجا) رفتنی، گل کاری (سه هجا). خواندن کلمه ها و جمله های کوتاه و یک بخشی معمولاً مشکلی ندارند؛ اما در چند بخشی ها، تشخیص شکل درست خواندن، دشوار است. مانند: شاه بازی داشت. بازی (= باز پرنده یا ورزش و مسابقه)

زبان چند شکل یا چهره دارد که عبارت اند از : آوا و صدا، خط و اشاره. یادگیری خط، دشواری بیشتری دارد؛ زیرا نوشتن در اصل به کار گرفتن قواعد و قراردادهای تعیین شده در هر جامعه است.

در زبان فارسی برخی کلمات ممکن است به دو شکل نوشته شوند که هر دو صورت آن صحیح است :
مهربان تر – مهربانتر

مبالغه : گاه شاعران و نویسندگان برای افزودن بر تأثیر و قدرت سخن خود رویدادها را بسیار بیشتر و بزرگتر از آنچه هست توصیف می کنند؛ به اینگونه بزرگ نمایی در بیان حوادث مبالغه می گویند. مانند :
(خروشید و جوشید و برکند خاک / ز سمش زمین شد همه چاک چاک) (مبالغه در جوش و خروش اسب)

کنایه : وقتی درباره مطلبی به طور غیر مستقیم صحبت می کنیم، به آن کنایه می گوئیم. کنایه سخنی است که دو مفهوم دور و نزدیک دارد و مقصود گوینده معنای دور آن است. زمانی که درباره شخصی می گوئیم « در خانه او همیشه باز است » معنای نزدیک و آشکار جمله این است که در خانه او همواره گشوده است و قفل و بندی ندارد اما مقصود گوینده بیان صفت بخشش و مهمان نوازی آن شخص است ؛ بنابراین معنای دوم یا دور این جمله آن است که « او شخص مهمان نوازی است » به همین سبب باز بودن در خانه

فلانی کنایه از بخشنده‌گی و مهمان‌نوازی اوست. از هفت خان رستم گذشته است : مراحل دشواری را پشت سر گذاشته و به موفقیت رسیده است. به تنگ آمد : خسته شد.

تشبیه : مانند کردن کسی یا چیزی به کسی یا چیز دیگر را تشبیه می‌گویند. از تشبیه برای زیباتر کردن نوشته خود می‌توان استفاده کرد.

شخصیت بخشی : گاهی شاعر یا نویسنده برای اثر بخشی بیشتر، زیباتر ساختن و ساده تر کردن مفاهیم شعر و نوشته خود از زبان موجودات و اشیا سخن می‌گوید و رفتار انسانی را به آنها نسبت می‌دهد. مانند : غنچه با دل گرفته گفت. گل به خنده گفت.

مناظره : گاهی در یک نوشته یا شعر، شخصیت‌های انسانی و یا غیر انسانی به صورت پرسش و پاسخ و یا بحث و مجادله به گفت و گو می‌پردازند. به این کار مناظره می‌گویند.

شعر از نظر قالب انواع گوناگونی دارد مانند: غزل، قصیده، مثنوی؛...مولانا کتاب با ارزش خود، مثنوی معنوی را در قالب مثنوی سروده است. مثنوی به شعری گفته می‌شود که در آن دو مصرع هر بیت، هم قافیه هستند..

برای خطاب کردن و گفتگو با کسی، از **نشانه‌های ندا** «ای»، «یا» و «ا» استفاده می‌کنیم. کلمه ای که هر یک از این نشانه‌ها را داشته باشد **منادا** نامیده می‌شود. گاهی منادا بدون نشانه می‌آید.

توجه به **نشانه‌های نگارشی** به خواندن بهتر و درک معنی و مفهوم متن کمک می‌کند. منظور از نشانه‌های نگارشی، به کار بردن علامت‌ها و نشانه‌هایی است که خواندن و در نتیجه فهم مطالب را آسان می‌کند. چند نمونه از نشانه‌های پر کاربرد عبارت است از : نقطه(.)، ویرگول یا درنگ (،)،(برای درنگ کوتاه و برای جداکردن کلمه یا عبارت توضیحی یا اسم‌های اشخاص)، دو نقطه(:) (پیش از نقل قول ، هنگام توضیح دادن، شمردن اجزای یک چیز و هنگام معنی کردن کلمه)، علامت سوال (؟) (پایان جمله‌های پرسشی و یا برای نشان دادن شک و تردید یا ریشخند)، نشانه بیان عاطفه یا تعجب (!) (در پایان جمله‌های تعجبی و جمله‌هایی که یکی از حالات عاطفی را دارد مثل : آفرین! و برای تاکید، افسوس ، آرزو، دعا و منادا به کار می‌رود).

گاهی برای حالت‌هایی مانند : آرزو، اندوه و شادی از کلمه‌هایی مانند: ای کاش، افسوس، آفرین، آوخ و...استفاده می‌کنیم؛ این کلمه‌ها را **شبه جمله** می‌گویند. این کلمات اجزای یک جمله را ندارند و معنای یک جمله کامل را بیان می‌کنند.

عناصر داستان : شخصیت‌ها، زمان، مکان، رویدادها یا حوادث و پیام.

در گذشته گاهی در جملات از حرف اضافه « را » به جای « به » استفاده شده است « برادران را وصیت کرد » : « به برادران وصیت کرد »

هنگام نوشتن به این نکات توجه داشته باشیم : از کاربرد کلمه های گفتاری و شکسته خودداری کنیم / از تکرار کلمه ها بپرهیزیم / ساده و خوانا بنویسیم /

برای نویسنده خوبی شدن : همه چیز را خوب و دقیق ببینیم / خوب و دقیق گوش بدهیم / نسبت به بو، مزه و طعم اشیا ، حساس و دقیق باشیم / گاهی به کمک حس لامسه پدیده ها و اشیا را بشناسیم / مقدمه « خوب نوشتن » ، خوب دیدن ، خوب گوش دادن ، استفاده از حس بویایی، چشایی و لامسه است.

واژه «بنابراین» یکی از واژه هایی است که میان دو جمله می آید و علت و سبب و دلیل را بازگو می کند. گزارش : گزارش نوعی نوشته است که در آن نویسنده اطلاعاتی درباره موضوعی خاص در اختیار کسانی می گذارد که از آن آگاه نیستند.

شرح حال نویسی : یکی از راه های تمرین در نویسندگی، نوشتن شرح حال است. در شرح حال نویسی به این نکته ها توجه شود : زمان و محل تولد، محل زندگی، ویژگی های خلقی و جسمی و وقایع مهم زندگی و...

هر نوشته از چند جمله به هم پیوسته درست شده اند. در هنگام نوشتن باید به اصل ساده نویسی و کوتاهی جمله ها توجه کنیم.

خاطره (یادداشت های روزانه) : برای بهتر نوشتن، باید بسیار بخوانیم و بسیار بنویسیم. یادداشت کردن رویدادهای روزانه در این کار به ما کمک می کند.

خلاصه نویسی : یکی از راه های کسب مهارت در نویسندگی است. در خلاصه نویسی باید مطالب عمده و اصلی متن را ذکر کنیم و از نوشتن جزئیات چشم بپوشیم.

مقایسه : یکی از راه های تمرین در نوشتن است. مقایسه، بیان تفاوت ها و شباهت های دو چیز است.

روزنامه دیواری : یک کار گروهی و کسب مهارت جمعی در نوشتن است. یک روزنامه دیواری شامل داستان، شعر، گزارش، مصاحبه، اخبار مدرسه، لطیفه، معما، مطالب علمی- تخیلی و جدول کلمات متقاطع و... است. تهیه روزنامه دیواری، تمرین بازی، شادی و یادگیری است.

توصیف : یکی از راه های تمرین در نویسندگی، توصیف است. توصیف بیان ویژگی های یک چیز یا پدیده یا واقعه است . در توصیف باید به اندازه، رنگ، بو، لطافت و زبری، فاصله و سایر خصوصیات آن چیز توجه کرد.

کاربرد «ء» (همزه) در کلمه هایی مانند: «انشاء خود» و «شهداء انقلاب»، غلط است و باید به صورت «انشای خود» و «شهدای انقلاب» بنویسیم.

بازسازی : بازسازی وقایع و رویدادها یکی از راه های تمرین در نویسندگی است. می توان رویدادهای کوچک را به صورت یک داستان کوتاه بازسازی کرد.

ضرب المثل : عبارتی که در بردارنده نکته یا لطیفه یا پندی است و در میان مردم رایج است. استفاده به جا و مناسب از ضرب المثل، گفتار و نوشتار را شیرین و دلپذیر می کند.

لطیفه ادبی : یکی از چیزهایی که به زیبایی و لطف نوشته می افزاید، استفاده از لطیفه است. لطیفه سخنی کوتاه و پر معنا است که به سادگی فهمیده می شود. لطیفه ها معمولاً آمیخته به طنز، حکمت و اندرز هستند و در قالب حکایت ظاهر می شوند.

«تا» حرفی است که میان عبارت ها و جمله ها می آید. کاربرد «تا» :

۱-گاهی «تا» مفهوم فاصله زمانی و مکانی را بیان می کند. (از صبح تا شب)، (از تهران تا شیراز)

۲-گاهی به مفهوم «وقتی که، زمانی که، برای اینکه، همین که» به کار می رود. (تا رسیدم آنها رفته بودند)

۳-واحد شمارش : (بیست تا نان)

گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی ناحیه دو اراک